

A hegyaljai kuruc felkelés (1697)

A másfél százados török hódoltság megszűnésével az ország egysége helyreállt, de a török kiűzéséért igen nagy árat kellett fizetni. A török igát a Habsburg-elyomás váltotta fel.

I. Lipót császár és kormánya elérkezettnek látta az időt, hogy Magyarország különállását megtörjék és az országot beolvasszák az osztrák örökös tartományok sorába. Ennek megfelelően a bécsi udvar Magyarországot meghódított tartományként kezelte. I. Lipót császár az abszolút uralom megerősítésére törekedett, mert a korábbi évek eseményeinek a tapasztalataiból úgy vélte, hogy „... a forradalomra és nyugtalanságra hajló magyar vért” megszelídíteni csak úgy lehet, ha elnyomják.

Az országra, de elsősorban a szegénységre nehezedett súlyos állami és katonai terhek megérlelték a Habsburg-uralom ellen irányuló újabb kuruc felkelések feltételeit. A bécsi udvari kamara 1696-ban 2 millió forint adót vetett ki az országra, melyet a császári katonaság a jobbágyokon kívül a nemesség alsóbb rétegein is behajtott.

Thököly Imre Erdélyből történő kiszorítása után Magyarország területén több mint egy évtizeden át nem volt nagyobb méretű Habsburg-ellenes küzdelem. A parasztság hol itt, hol ott fellázadt ugyan az idegen zsoldos hadak ellen, de szervezetlen felkelésüket hamar elfojtották. Az 1703-ban bekövetkezett Rákóczi-szabadságharc kibontakozásáig csak az 1697. évi, Hegyalján lezajló kuruc felkelés jelentett nagyobb arányú ellenállást a császári hadak ellen. A háborús terhek roppant növekedése Magyarország lakosai között óriási elkeseredést váltott ki, s ezt a hangulatot Thököly megbízottjai eredményesen használták fel, különösen Felső-Magyarország területén. S miután a „kurucok” már évek óta nem terheltek a lakosságot adóval, minden baj egyedüli forrásának a császári seregek jelenlétét látták.

Az országos elégedetlenség először a Bodrog menti Hegyalján lobbant lángra. A kuruc felkelés főszereplői, a „szegénylegények”, foglalkozás és megélhetés nélkül maradt katonaviselt emberek voltak. A felkelés élére a Thököly seregében szolgált, regéci származású „talpas kapitány”, Tokaji Ferenc állt, aki már végigküzdötte a korábbi csatákat is. Tokaji a felkelés kirobbanása előtt a Regéc környéki erdőkben szervezte, toborozta a sereget a császári hadak ellen. A felkelés második embere Szalontai György, a Zemplén vármegyei Végardó község bírája volt. Jelentős szerepet játszott a hadieseményekben az egyházból kiközösített református prédikátor, Kabai Márton is.

A hegyaljai kuruc felkelés 1697. június 30-án, a sátoraljaújhelyi vásáron robbant ki. A vásári sokadalomban elvegyült kuruc szegénylegények váratlan rajtaütéssel leszámoltak a vásárosokat dézsmáló császári zsoldosokkal és a labanc urakkal.

Tokaji Ferenc július elsejei keltezéssel egy kiáltványt bocsátott ki Felső-Magyarországon, Thököly nevében. Ebben a kiáltványban felhívta mindazokat, akik szeretik a hazájukat és szabadságukat, s szabadulni akarnak az idegen elnyomás alól, hogy késedelem nélkül fogjanak fegyvert s gyülekezzenek a táborba.

A felhívás eredményes lett, órák alatt oly nagyszámú katonaság gyülekezett össze, hogy még aznap éjjel meghorhanták Tokaj és Sárospatak várát. II. Rákóczi Ferenc egy későbbi beszámolója szerint mindkét várat a hajnali órákban foglalták el. A sárospatakit egy rosszul befalazott, kirohanásokra tervezett kapun keresztül vették birtokba, Tokajt pedig, „...miután lajtorják odatámasztásával megmászták, a vigyázatlan és gondtalanul pihenő őrség felkoncolásával foglalták el.”

A kezdeti sikerek után a felkelők arra számítottak, hogy II. Rákóczi Ferenc a felkelés élére áll, s ezzel elérhetik a Habsburg-uralommal elégedetlen felső-magyarországi nemesség és polgárság csatlakozását. Ugyanakkor azt is figyelembe vették, hogy a török szultán támadása által lekötött császári hadvezetés nem tud majd nagyobb erőt bevetni a mozgalmuk elfojtására. Számításaik azonban nem váltak be. Rákóczi Ferenc, aki mint Sáros vármegye főispánja magyarországi birtokain tartózkodott, ebben az időben még nem vállalt közönséget a kurucokkal. S nehogy a bécsi udvar gyanúját kihívja maga ellen, Bécsbe menekült. Ugyanakkor Schlik Lipót császári tábornok lovasezrede, útból visszafordulva, váratlanul a felkelőkre tört. A kurucok, amikor hírül vették a császári lovasok közeledését – a korábbi gyors sikerektől felbuzdulva – az ellenség elé mentek. Az ütközet Harangod-pusztán zajlott